VÄRMDÖ KOMMUN
Kontaktcenter
2015 -09- 15

VÄRMDÖ KOMMUN
REVISORERNA

2015-09-14

Kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige – för kännedom

"Kommunens renhållningstaxa"

Revisorerna i Värmdö kommun har granskat renhållningstaxan i kommunen. Syftet med granskningen var att undersöka om sophanteringen i kommunen är kostnadseffektiv samt att redovisa om den nya taxan är ändamålsenlig, måluppfyllelse för verksamheten samt ekonomiska jämförelser med andra kommuner. Vidare skulle frågorna kring hur tvåfraktionssystemet påverkat kunderna samt kostnaderna besvaras.

Vår granskning visar att sophanteringen inte sköts på ett kostnadseffektivt sätt samt att det finns brister i ekonomistyrningen. Våra synpunkter sammanfattas enligt nedan:

- Det finns brister i den ekonomiska redovisningen samt i budgeteringen av verksamheten, vilket visat sig i alltför stora prognosavvikelser under åren.
- Granskningen visar att redovisningens uppbyggnad inte fullt ut varit ändamålsenlig samt att kontrollerna i redovisningen behöver förbättras.
- Införandet av tvåfraktionssystemet har ökat kommunens kostnader samt minskat kommunens intäkter, vilket dock var känt redan vid införandet av ny taxekonstruktion. Konsekvensen är att täckningsgraden för åren 2013 och 2014 varit lägre än föregående år samt att den understiger 100 %.
- Kommunens driftkostnader är inte i nivå med renhållningstaxan och därmed kan inte renhållningstaxan ur det hänseendet anses vara ändamålsenlig. Vi rekommenderar med anledning av detta att renhållningstaxan höjs samt att taxan indexjusteras.
- Granskningen visar att renhållningstaxan är ändamålsenlig ur miljösynpunkt, utifrån att avfallsmängden har minskat.
- Målsättningen i verksamhetsplan 2014 om att andelen insamlat och återvunnet material ska öka under året har uppnåtts. Vi vill dock lyfta fram att det även finns ett flertal beslutade målsättningar i kommunens avfallsplan, vilka dock inte har följts upp under året.

I samband med granskningen har det framkommit att renhållningen under 2014 påbörjat ett förbättringsarbete och att dessa förändringar ska få genomslag under 2015. Vi vill dock påpeka vikten av att prioritera detta arbete i syfte att stärka såväl ekonomi- som verksamhetsstyrning, detta eftersom vi ser att bristerna kvarstår under första kvartalet 2015.

Rapporten överlämnas för yttrande senast 2015-12-01 till KPMG, Corneliusgatan 21, 774 31 Avesta.

För kommunrevisionen

Torbjörn Andersson

Carl Johan Bildsten

Värmdö kommun

Renhållningstaxa

Revisionsrapport

Advisory, Offentlig sektor
KPMG AB
2015-08-26
Antal sidor: 15

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

Innehåll

1.	Sammanfattning	1
2.	Bakgrund	3
3.	Syfte	3
4.	Avgränsning	3
5.	Ansvarig nämnd/styrelse	3
6.	Metod	3
7.	Projektorganisation	4
8.	Granskningsresultat	5
8.1	Hur redovisas kostnader och intäkter för sophantering?	5
8.2	Är redovisningens uppbyggnad ändamålsenlig?	6
8.3	Hur har tvåfraktionssystemet påverkat kostnaderna?	7
8.4	Är renhållningstaxan ändamålsenlig?	8
8.5	Hur har taxekonstruktionen påverkat kunderna?	10
8.6	Jämförelser med andra kommuner	10
8.6.1	Jämförelser av renhållningsavgiften	10
8.6.2	Jämförelser av kostnader per invånare	10
8.7	Hur ser måluppfyllelsen för verksamheten ut?	12
9.	Vems ansvar?	13
9.1	Kommunens ansvar	13
9.2	Producenternas ansvar	14
9.3	Återvinningscentraler i Värmdö kommun	14
9.4	Sop-major	15

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

1. Sammanfattning

Vi har av Värmdö kommuns revisorer fått i uppdrag att granska renhållningstaxan i Värmdö kommun. Under 2012 infördes det nya tvåfraktionssystemet för sophämtning i kommunen, vilket är frivilligt. Avfallshanteringens omslutning år 2014 var 49 mkr och det totala antalet abonnemang uppgick till ca 26 400, varav ca 2 850 är matavfallsabonnemang. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2015.

Granskningen syftar till att undersöka om sophanteringen i kommunen är kostnadseffektiv. Vår granskning visar att sophanteringen inte fullt ut sköts på ett kostnadseffektivt sätt samt att det finns brister i ekonomistyrningen. I granskningen besvarar vi följande revisionsfrågor:

Hur redovisas kostnader och intäkter för sophantering?

Granskningen visar att det finns brister i den ekonomiska redovisningen samt i budgeteringen av verksamheten. Dessa brister har försvårat arbetet med de ekonomiska uppföljningen samt prognosarbetet vilket har sig i alltför stora prognosavvikelser under åren.

Uppföljningen av den ekonomiska redovisningen behöver förbättras och kontrollen stärkas. Renhållningen har under 2014 påbörjat ett sådant arbete och dessa förändringar ska få genomslag under 2015. Vi vill påpeka vikten av att prioritera detta arbete i syfte att stärka såväl ekonomi- som verksamhetsstyrning, detta eftersom vi ser att bristerna finns kvar under första kvartalet 2015.

Är redovisningens uppbyggnad ändamålsenlig?

Granskningen visar att redovisningens uppbyggnad inte fullt ut varit ändamålsenlig. Granskningen visar dessutom att kontrollerna i redovisningen behöver förbättras samt att när felaktigheter upptäckts har det tagit för lång tid innan dessa har åtgärdats, vilket gör att felaktigheter i vissa fall även har påverkat kommande månader.

Renhållningen har under 2014 sett över intäkts- och kostnadsredovisningen samt budget- och prognosmetoderna för att skapa en bättre ekonomistyrning. Budgetförändringarna kommer dock inte få fullt genomslag förrän i budget 2016, detta eftersom renhållningsverksamheten måste vara klara med budgeten för nästkommande år redan i maj året innan. Bedömningen är dock att verksamheten bör ha nytta av detta i uppföljnings- och prognosarbetet under 2015.

Hur har tvåfraktionssystemet påverkat kostnaderna?

Granskningen visar att införandet av tvåfraktionssystemet har ökat kommunens kostnader samt minskat kommunens intäkter, vilket dock var känt redan vid införandet av ny taxekonstruktion. Konsekvensen är att täckningsgraden för åren 2013 och 2014 är lägre än föregående år samt att den understiger 100 %.

Är renhållningstaxan ändamålsenlig?

Granskningen visar att renhållningstaxan är ändamålsenlig ur miljösynpunkt, utifrån att avfallsmängden har minskat. Kommunens driftkostnader är inte i nivå med renhållningstaxan och

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

därmed kan inte renhållningstaxan ur det hänseendet anses vara ändamålsenlig. Vi rekommenderar med anledning av detta att renhållningstaxan höjs samt att taxan indexjusteras.

Hur har taxekonstruktionen påverkat kunderna?
Granskningen visar att den nya taxekonstruktionen har påverkat kundernas beteende. Mängden hushållsavfall har minskat med 7 % sedan år 2011. Det finns flera förklaringar till varför, i huvudsak uppges det dock bero på att kunderna har börjat kompostera i större omfattning samt även blivit bättre på att kompostera.

Jämförelser med andra kommuner
I villaägarnas årliga kartläggning över avfallsavgifterna framgår att det är stora skillnader runtom i landet, där avfallsavgiften pendlar mellan 914 kr (Kungsbacka) och 3 314 kr (Bjurholm). I Värmdö uppgår avgiften till 2 593 kr per år.

En jämförelse av kostnaden per invånare för avfallshanteringen visar att Värmdö kommun ligger betydligt över riksgenomsnittet, 1 640 kr per invånare (år 2013) att jämföra med riket 607 kr. I en rangordning bland landets samtliga kommuner placerar detta Värmdö på plats 277 av landets 290 kommuner.

Hur ser måluppfyllelse för verksamheten ut?
Målsättningen i verksamhetsplan 2014 om att andelen insamlat och återvunnet material ska öka under året har uppnåtts. Vi vill dock lyfta fram att det även finns ett flertal beslutade målsättningar i kommunens avfallsplan, vilka dock inte har följts upp under året. Verksamhetens målsättning är en större harmonisering av verksamhetsplan och avfallsplan samt att uppföljning av dessa sker vid samma tidpunkt. Vi ser positivt på denna inriktning och vill påpeka vikten av att prioritera detta.

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

2. Bakgrund

KPMG har av Värmdö kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunens sophantering. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2015.

Värmdö kommun införde matavfallsinsamling under 2012 och antalet kunder har ökat under åren. Den förändrade taxan har ökat intresset för matavfallsinsamling i Värmdö och förväntas bidra till att kommunen når det regionalt uppsatta målet för matavfallsinsamling.

3. Syfte

Granskningen syftar till att undersöka om sophanteringen i kommunen är kostnadseffektiv.

Vi kommer därför att granska

- Hur redovisas kostnader och intäkter för sophantering?
- Hur har tvåfraktionssystemet påverkat kostnaderna?
- Är redovisningens uppbyggnad ändamålsenlig?
- Är renhållningstaxan ändamålsenlig? På vilket sätt har taxekonstruktionen påverkat kundernas beteende?
- Är renhållningstaxan i nivå med driftskostnaderna?
- Hur stora är kommunens kostnader per invånare jämfört med andra kommuner?

4. Avgränsning

Granskningen är begränsad till renhållningstaxan.

5. Ansvarig nämnd/styrelse

Granskningen har avsett kommunstyrelsen.

Rapporten är saklighetsgranskad av renhållningschef och avdelningschef för samordning och kvalitet.

6. Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Genomgång av dokumentation.
- Genomgång av nationella jämförelser.

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

- Genomgång av uppföljningsrapporter.
- Intervjuer med renhållningschef, gruppchef för renhållningen samt avdelningschef för samordning och kvalitet.

7. Projektorganisation

Granskningen har genomförts av Kristian Damlin (konsult, KPMG) under ledning av Mats Lundberg (kundansvarig för Värmdö kommun).

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

8. Granskningsresultat

8.1 Hur redovisas kostnader och intäkter för sophantering?

Inom Värmdö kommun budgeteras renhållningen som kostnader och intäkter i driftbudgeten med ett negativt resultat om totalt 5 553 tkr för år 2014. Verksamhetens nettobudget är inte noll, trots att det är en affärdriven verksamhet, detta eftersom kommunen velat minska det ackumulerade överskottet för verksamheten. Verksamhetens utfall för 2014 redovisas i nedanstående tabell.

År 2014	Budget			Utfall			Avvikelse		
	Intäkt	kostnad	Netto	Intäkt	Kostnad	Netto	Intäkt	Kostnad	Netto
Benämning									
Gem ledning OH-kost		0,669	0,669		1,147	1,147		-0,478	-0,478
Kundservice		1,134	1,134		1,615	1,615		-0,481	-0,481
Personalkostnader ink PO		2,077	2,077		1,954	1,954		0,123	0,123
Hushållsavfall fast kost (taxor och avgifter/Köp av verksamhet)	-18,200	9,910	-8,290	-18,012	9,730	-8,282	-0,188	0,180	-0,008
Hushållsavfall rörligt (taxor och avgifter/Köp av verksamhet)	-17,166	8,400	-8,766	-16,340	8,106	-8,234	-0,826	0,294	-0,532
Matavfall fast (taxor och avgifter)	-0,700			-0,813		-0,813	0,113		0,113
Matavfall rörligt (taxor och avgifter)	-1,188	1,550	0,362	-1,432		-1,432	0,244	1,550	1,794
Matavfall		0,520	0,520		4,999	4,999		-4,479	-4,479
ÅVC (taxor och avgifter/Köp av verksamhet)		15,713	15,713		13,969	13,969		1,744	1,744
Bidrag för sopmajor landstinget	-1,626	1,133	-0,493	-1,443	1,190	-0,253	-0,183	-0,057	-0,240
Ersättning Avfallsmängder	-1,148		-1,148	-1,396		-1,396	0,248		0,248
Storkunder		0,800	0,800	-1,860	0,710	-1,150	1,860	0,090	1,950
Kapitalkostnader		2,450	2,450		2,969	2,969		-0,519	-0,519
Övrigt	-1,925	2,450	0,525	-0,714	2,931	2,217	-1,211	-0,481	-1,692
Totalt	-41,953	46,806	5,553	-42,010	49,320	7,310	0,057	-2,514	-2,457

Resultatet för år 2014 uppgick till – 7 310 tkr att jämföra med det budgeterade resultatet -5 553 tkr, vilket är en budgetavvikelse på -1 757 tkr för år 2014. En större del av budgetunderskottet förklaras av obudgeterade kostnader för matavfall. Redovisningen för hushållsavfall samt matavfall har analyserats i granskningen. Verksamheten för matavfall redovisar ett resultat om -2 572 tkr, vilket beror på obudgeterade kostnader för matavfall. Ökningen av antalet matavfallskunder är högre än budgeterat och den nya taxan med 50 % kostnadsreducering i jämförelse med kund utan matavfallsabonnemang har påverkat resultatet negativt.

Ansvar för kostnader och intäkter är kopplade till en och samma funktion, det är således samma person som har ansvar för verksamhetens kostnader och intäkter.

De ekonomiska rapporterna för renhållningen under 2014 har gåtts igenom och vi har gjort följande iakttagelser:

- Under 2014 har det vissa månader inte varit möjligt att analysera intäkterna för renhållningen, detta p.g.a. att renhållningen under året har prövat en ny budget- och prognosmetod.

- Det har funnits avvikelser för t.ex. övriga verksamhetskostnader p.g.a. att budgeten inte har varit periodiserad utifrån säsongsvariationer. Det förekommer också att budgeten är felperiodiserad.

- Felbokningar av interna kostnader.

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

- Interna intäkter har inte debiterats vissa månader, varken på renhållning eller slam, p.g.a. systemproblem med debiteringssystemet.

- Rapportfel i ekonomisystemet Raindance, vilket resulterat i att i rapporten har kapitalkostnader redovisats som interna kostnader i budgeten.

- Felaktigheter för interna transaktioner p.g.a. vissa intäkter och kostnader inte reglerats under 2012-2013 mellan renhållningen och slamverksamheten.

- I oktober har renhållningen ändrat konteringen av hushållsavfallskärl vilket tidigare under året redovisats som en kostnad för matavfall. Från och med oktober redovisas detta som en kostnad för hushållsavfall. Detta har även påverkar prognoserna under året.

- Renhållningen har under året arbetat fram en ny budget- och prognosmetod där enheten i detalj gått igenom alla fasta och rörliga intäkter, bidrag och ersättningar. Renhållningen utgår från faktiska intäkter för de månader som varit och uppskattar kommande månader utifrån taxan och den statistik som finns tillgängligt avseende tömningar och ordrar.

Kommentar

Ur styrningshänseende ser vi det som en styrka att det är en och samma person som är ansvarig för såväl verksamhetens intäkter som kostnader.

De brister som finns i redovisningen tyder på att den interna kontrollen inte är tillräcklig. Ett antal åtgärder krävs för att stärka den interna kontrollen samt förbättra uppföljningen av den ekonomiska redovisningen.

8.2 Är redovisningens uppbyggnad ändamålsenlig?

En av granskningsfrågorna har varit att granska redovisningens uppbyggnad för att kunna bedöma om den är ändamålsenlig. Kommunens redovisning regleras av den kommunala redovisningslagen (KRL), vilken antogs av riksdagen 1998. Enligt redovisningslagen ska redovisningen vara ordnad så att

1. Det ekonomiska utfallet av verksamheten kan jämföras med budgeten

2. En tillräcklig kontroll av verksamheten kan upprätthållas

Redovisningen bör samordnas på ett sådant sätt att budgeten kan stämmas av mot utfallet. Syftet med att jämföra budgeten är att möjliggöra styrning av verksamhetens ekonomi. Redovisningen är ett viktigt instrument för analys och ansvarsutkrävande.

Redovisningen av kostnader och intäkter för avfallshanteringen har gåtts igenom för att bedöma om den är ändamålsenligt uppbyggd. Följande har noterats:

- Intäkter och kostnader är inte korrekt redovisade.
- Intäkter och kostnader redovisas inte på rätt verksamhet.

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

- Vissa kostnader är inte budgeterade.
- Budgeten är inte periodiserad utifrån säsongsvariationer, alternativt felaktigt periodiserad.
- Flera budgetavvikelser förekommer och budgetavvikelserna är i vissa fall omfattande.

Kommentar

Granskningen visar att redovisningens uppbyggnad inte fullt ut varit ändamålsenlig. Granskningen visar dessutom att kontrollerna i redovisningen behöver förbättras samt att när felaktigheter har upptäckts har det tagit för lång tid innan dessa har rättats till. Budgetens uppbyggnad behöver ses över för att skapa en bättre ekonomistyrning av verksamheten. I detaljbudgeten för 2014 har det funnits flera brister. Brister i budgetering och redovisning har försvårat prognosarbetet, vilket också varit ett problem då ansvariga uppger att det varit för stora prognosavvikelser under åren. Framförallt har det varit för stora skillnader mellan den prognos som lämnas per sista september och helårsutfallet, såväl på intäkts- som kostnadssidan.

I vår granskning framkommer att renhållningen har delvis adresserat ovanstående brister. Under 2014 har en genomgång gjorts av redovisningen av intäkter och kostnader. Inför 2015 förändrades redovisningen för att ge en mer rättvisande bild av det ekonomiska utfallet varje enskild månad. Uppföljningen av den ekonomiska redovisningen behöver förbättras och kontrollen stärkas.

Renhållningen även tagit fram en ny budget- och prognosmetod samt gjort förändringar i detaljbudgeten. Budgetförändringarna kommer dock inte få fullt genomslag förrän i budget 2016 eftersom renhållningsverksamheten måste vara klara med budgeten för nästkommande år redan i maj året innan. Dock är bedömningen att verksamheten kommer ha nytta av detta redan i prognosarbetet under 2015.

Vi vill påpeka vikten av att prioritera detta arbete i syfte att stärka såväl ekonomi- som verksamhetsstyrning, detta eftersom vi ser att bristerna fanns kvar under första kvartalet 2015.

8.3 Hur har tvåfraktionssystemet påverkat kostnaderna?

En av granskningens revisionsfrågor har varit att belysa hur tvåfraktionssystemet har påverkat kommunens kostnader för avfallshantering. Under år 2011 påbörjades arbetet med att planera för hur ett framtida insamlingssystem för matavfall skulle kunna se ut i Värmdö kommun. Utifrån erfarenheter från andra kommuner planerades för ett insamlingssystem för utsorterat matavfall med kärl, ett kärl för matavfall och ett kärl för brännbart. Matavfallsinsamling startades i maj 2012 och från och med september 2013 fick samtliga fastighetsägare på fastlandet möjlighet att ansluta sig till systemet. Det pågår en utredning om matavfallsinsamling i skärgården. Möjligheten att sortera ut avfall är frivillig, där varje invånare eller verksamhet själva bestämmer om de vill delta eller inte. De hushåll som valt att börja sortera sitt matavfall har fått en lägre kostnad för tömning av sina kärl än tidigare. Införandet av matavfallsinsamling i en kommun innebär att kostnaderna för insamling ökar. I Värmdö kommun beslutades att nyttja renhållningskollektivets fonderade överskott för att hantera de ökade kostnaderna.

Inför revideringen av avfallstaxan för 2013 och införandet av matavfallsinsamling fick Sweco uppdraget att analysera då gällande taxa samt ta fram förslag till ny taxa för 2013. Det konstaterades att införande av matavfallsinsamling i en kommun innebär att kostnaderna totalt kommer att öka.

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

De rekommendationer som Sweco tillsammans med kommunens avfallenhet kommit fram till inför införandet av matavfallsinsamling var dock inte det beslut som politiken beslutade om för taxan 2013 utan konstruktionen blev en annan. Ekonomiska analyser som gjorts i efterhand visar att kunder som börjar sortera matavfall innebär en merkostnad för hantering av kärl och annat på mellan 700 och 1 000 kr. Under 2015 utökas renhållningsenheten med ytterligare 0,5 årsarbetare med anledning av införandet av tvåfraktionssystemet.

Kostnaderna och intäkter för avfallshantering under de senaste 10 åren redovisas i nedanstående tabell. Kostnaderna och intäkterna är inte rensade från interna transaktioner. Redovisningen är i löpande priser.

Årtal	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kostnader, mkr	-37,1	-37,9	-38,2	-39,4	-41,3	-39,4	-40,8	-43,0	-45,6	-49,3
Intäkter, mkr	37,2	38,3	44,8	43,9	44,2	43,2	43,7	45,3	42,8	42,0
Netto	0,1	0,3	6,6	4,5	3,0	3,8	2,9	2,3	-2,8	-7,3
Täckningsgrad	-100,3%	-100,9%	-117,3%	-111,5%	-107,3%	-109,6%	-107,1%	-105,2%	-93,8%	-85,2%

Tabellen visar att kostnaderna för renhållningen har varit tämligen stabila, men att kostnadsökningarna varit kraftigare de tre senaste åren. Intäktsminskningarna och kostnadsökningarna förklaras i huvudsak utav införande av tvåfraktionssystemet. Intäktsminskningarna förklaras utav det faktum att taxan för matavfallskunder är subventionerad.

För att jämföra intäkter och kostnader avseende hushållsavfall exkl. matavfall respektive matavfall har vi tittat på utfallet till och med mars 2015. Detta eftersom redovisningen inte varit helt korrekt under 2014. Nettoresultatet per mars för hushållsavfall exkl. matavfall redovisar ett överskott på 2,7 mkr medan matavfallet redovisar ett underskott på 0,1 mkr. Nettoresultatet ska dock förutom direkta kostnader även täcka indirekta kostnader i form av personalkostnader, kundservice, OH-kostnader; återvinningscentraler m.m.

Kommentar

Granskningen visar att Värmdö kommun under perioden 2005-2012 har uppvisat en täckningsgrad på över 100 % varje enskilt år, dvs. högre intäkter än kostnader för avfallshanteringen. De tre senaste åren har dock kostnaderna ökat samtidigt som intäkterna har minskat de två sista åren, vilket gör att täckningsgraden har minskat kraftigt. I delar har detta också varit en medveten strategi för att minska det ackumulerade överskottet för renhållningskollektivet. I huvudsak förklaras såväl kostnadsökningar som intäktsminskningar av införandet av tvåfraktionssystemet i kommunen.

8.4 Är renhållningstaxan ändamålsenlig?

En av granskningsfrågorna har varit att bedöma om renhållningstaxan är utformad på ett ändamålsenligt sätt. Det nya systemet för källsortering av hushållssopor i kompost och brännbart ställde krav på en ny typ av renhållningstaxa vilket gör att det idag erbjuds två olika abonnemang:

1. Ordinarie abonnemang – hämtning av blandat avfall.

2. Matavfallsabonnemang – hämtning av matavfall och osorterat hushållsavfall. Hushållet får två kärl.

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

Matavfallstaxan består av en fast och en rörlig avgift. Avgift för abonnemang av både matavfall och osorterat avfall uppgår till en fast avgift om 437 kr/år samt 17 kr per tömning och kärl (140 liters matavfallskärl + 190 liters osorterat). I det fall du inte sorterar matavfall uppgår den fasta avgiften till 874 kr per år samt 43 kr per tömning (190 liters osorterat avfall).

På fastlandet har alla privatkunder varannan veckas hämtning med undantag mellan vecka 25-34, då hämtas soporna varje vecka. Fastlandskunder har behovstömning och ställer endast fram kärlet vid tomtgränsen när de önskar tömning (på sin specifika hämtdag). Det finns möjlighet att tömma soporna max 31 ggr/år. Det finns tre olika kärlstorlekar att välja mellan och debitering sker för varje utförd tömning. Dessutom betalas en fast årsavgift. Den fasta avgiften täcker kostnader för kommunens återvinningscentraler, miljöstationer för farligt avfall samt administration. Den rörliga avgiften är baserad på antalet tömningar, grundat på sopkärlets storlek.

För privatkunder i skärgården finns det två sopabonnemang att teckna. Det vanligaste är att man har sophämtning vid egen brygga med 19 hämtningar/år. Kommunen har även godkända uppsamlingsplatser på olika öar. Hämtning vid uppsamlingsplatser sker 21 ggr/år. I skärgården betalar man en fast årsavgift samt en fast årstaxa för renhållningsabonnemanget.

Värmdö kommun har även en s.k. kompostrabatt i skärgården. Vid inköp av ny kompost betalar kommunen ett kompostbidrag på upp till 900 kr till fastighetsägaren och därefter 100 kr/år.

En av granskningsfrågorna har varit att bedöma om renhållningstaxan är i nivå med driftkostnaderna. I nedanstående tabell redovisas utfallet:

Årtal	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kostnader, mkr	-37,1	-37,9	-38,2	-39,4	-41,3	-39,4	-40,8	-43,0	-45,6	-49,3
Intäkter, mkr	37,2	38,3	44,8	43,9	44,2	43,2	43,7	45,3	42,8	42,0
Netto	0,1	0,3	6,6	4,5	3,0	3,8	2,9	2,3	-2,8	-7,3
Täckningsgrad	-100,3%	-100,9%	-117,3%	-111,5%	-107,3%	-109,6%	-107,1%	-105,2%	-93,8%	-85,2%

Beslut om att utreda taxorna togs i samband med budgeten för 2015 (KF § 157, 2014-11-26) i syfte att klarlägga effekter samt uppnå återhållsamhet i kostnadsutvecklingen. Denna utredning pågår och ska avrapporteras under hösten 2015. Tekniska nämnden tog beslut i maj (Tekniska nämnden § 44, 2015-05-12) om förslag till ändring av avfallstaxan, i första hand under pågående verksamhetsår 2015 och i andra hand om att den revideras inför budget 2016, utifrån att renhållningskollektiven inte kan fortsätta att gå med underskott. Formellt är det KF som beslutar om taxeändring och inte Tekniska nämnden.

Kommentarer

Granskningen visar att renhållningstaxan är ändamålsenlig ur miljösynpunkt. Syftet med nya renhållningstaxan är att minska kommunens avfallsmängder, vilket har infriats. Avfallsmängderna har sedan år 2011 minskat med 707 ton, vilket motsvarar 7 %.

Den ekonomiska redovisningen visar att kommunens intäkter minskar, vilket beror på att kunderna har fått en möjlighet att minska sina kostnader genom att sortera. För år 2012 var intäkterna 45,3 mkr att jämföra med 42 mkr för år 2014. Granskningen visar att renhållningstaxan de två senaste åren inte är i nivå med kommunens driftskostnader. Täckningsgraden har sjunkit från 105 % år 2012 till 85,2 % år 2014. Värmdö kommun har tidigare haft en medveten styrning mot att minska

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

det ackumulerade överskottet och därmed täckningsgraden. Kostnadsutvecklingen har dock fortsatt och även för år 2015 prognostiseras ett stort underskott. Kommunens driftkostnader är inte i nivå med renhållningstaxan och därmed kan inte renhållningstaxan ur det hänseendet anses vara ändamålsenlig. Vi rekommenderar med anledning av detta att renhållningstaxan höjs samt att taxan indexjusteras.

8.5 Hur har taxekonstruktionen påverkat kunderna?

En av granskningsfrågorna har varit att bedöma på vilket sätt taxekonstruktionen har påverkat kundernas beteende. Renhållningstaxan förändrades 2012 för att bli en miljöstyrande taxa, genom att separera matavfall från övrigt hushållsavfall.

Den totala mängden hushållsavfall för år 2014 uppgick till 10 081 ton, att jämföra med 10 788 år 2011. Tabellen visar en viss minskning av hushållsavfall och det finns flera förklaringar till varför avfallsmängden minskar. De förklaringar som framkommit i granskningen är följande:

- Abonnenterna har blivit bättre på att sortera.
- Fler matavfallsabonnemang.
- Större mängder avfall lämnas till återvinningsstationerna.
- Visst missbruk, t.ex. att sopor eldas upp.

Kommentarer

Granskningen visar att den nya taxekonstruktionen av avfall har påverkat kundernas beteende. Mängden hushållsavfall har minskat med 7 % sedan 2011. Det finns dock flera förklaringar till varför avfallsmängden minskat.

8.6 Jämförelser med andra kommuner

8.6.1 Jämförelser av renhållningsavgiften

En av granskningsfrågorna var att redovisa jämförelser med andra kommuner. Villaägarna göra en årlig kartläggning av avfallsavgifterna i landet. Avfallsavgifterna pendlar mellan 914 kr (Kungsbacka) och 3 314 kr (Bjurholm) om året. I Värmdö uppgår avgiften till 2 593 kr per år. Rapporten visar på stora prisskillnader beroende på var man bor. I Österåker uppgår kostnaden till 2 378 kr, Ekerö 1992 kr, Nynäshamn 1 399 kr, Norrtälje 1 950 kr, Vaxholm 2 257 kr och Nacka 1 542 kr.

8.6.2 Jämförelser av kostnader per invånare

Avfallshanteringens kostnader per invånare finns redovisade i SKL:s kommun- och landstingsdatabas Kolada. Statistiken bygger på de uppgifter som kommunerna redovisar i

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

räkenskapssammandraget. I nedanstående tabell redovisas bruttokostnaden per invånare för avfallshanteringen år 2013. I tabellen jämförs Värmdö med kommuntyper (30 000-49 999 invånare), förortskommuner till storstäderna och riksvärden samt ett antal särskilt utvalda kommuner.

Kostnad avfallshantering, kr/invånare	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Hela riket	643	637	591	581	607	589
Förortskommuner till storstäderna	616	618	585	612	642	676
Kommuner med 30 000-49 999 invånare	584	538	546	555	572	547
Värmdö	1 620	1 523	1 521	1 558	1 640	1 822
Ekerö	877	871	899	926	961	923
Nacka	411	404	442	481	Uppgift saknas	Uppgift saknas
Norrtälje	2 165	1 905	1 952	2 061	1 843	Uppgift saknas

Verksamheten är affärsdrivande vilket innebär att den är taxefinansierad. Även dessa uppgifter finns inlagda i Kolada och om nettokostnaderna för avfallshanteringen redovisas erhålls följande resultat, se tabell nedan.

Nettokostnad avfallshantering, kr/invånare	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Hela riket	27	31	0	2	12	-3
Förortskommuner till storstäderna	-4	2	-16	8	8	-5

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

Kommuner med 30 000-49 999 invånare	-12	-20	-22	-5	-5	4
Värmdö	-71	-123	-45	38	75	-123
Ekerö	10	45	-45	95	3	3
Nacka	-76	-90	-43	17	33	Uppgift saknas
Norrtälje	314	-4	55	218	-37	Uppgift saknas

Vi har även tittat på Nynäshamn, Vaxholm och Österåkers kommuner. Dock redovisar samtliga dessa kommuner 0 kronor i kostnader för de senaste tre åren, såväl avseende brutto- som nettokostnader, vilket gör att dessa kommuner inte ingår i jämförelsen ovan.

Kommentarer

I villaägarnas årliga kartläggning över avfallsavgifterna framgår att det är stora skillnader runtom i landet, där avfallsavgiften pendlar mellan 914 kr (Kungsbacka) och 3 314 kr (Bjurholm). I Värmdö uppgår avgiften till 2 593 kr per år. Värmdö har högst avgift i Stockholms län, och i en jämförelse med skärgårdskommunerna (Norrtälje, Vaxholm, Österåker) är avgiften 9 % till 33 % högre.

Jämförelser av kostnader per invånare visar att Värmdö ligger betydligt över riksgenomsnittet, 1 640 kr per invånare att jämföra med rikets 607 kr. I en rangordning bland landets samtliga kommuner placerar detta Värmdö på plats 277 av landets 290 kommuner. Några förklaringar till att Värmdö kommun har högre kostnader per invånare uppges vara att kommunen har mycket turister under sommarmånaderna samt även permanentboende på öarna i skärgården. Dessutom har Värmdö en hög andel enfamiljshus vilket påverkar kostnaderna. När det gäller kostnaden per invånare har dock Värmdö haft lägre kostnader, noterbart är dock den kraftiga kostnadsökningen per invånare för år 2014.

Vid en jämförelse av nettokostnaden per invånare så har Värmdö kommun 75 kr per år 2013 och riket 12 kr per invånare, dvs. högre kostnader än intäkter.

8.7 Hur ser måluppfyllelsen för verksamheten ut?

En av granskningsfrågorna har varit att följa upp hur måluppfyllelsen ser ut för avfallsverksamheten. Verksamhetens mål för 2014 redovisas i årsredovisningen. Avfallsverksamheten har följande måluppfyllelse för år 2014 (från verksamhetsberättelse 2014):

Mål: Öka mängden återvunnet material

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

Resultat: Andelen insamlat och återvunnet material har ökat under året och beräknas öka ytterligare i och med att Djurö återvinningscentral är driftsatt.

Indikator	Utfall	Senaste kommentar
Insamlad mängd wellpapp ton/år	214	Målet är så gott som uppfyllt. Insamlad vikt ökar över tid, vilket måste vara målsättningen med indikatorn.
Insamlad mängd metall ton/år	1 025	Målvärdet är uppfyllt och överstiger även de tidigare årens utfall.
Insamlad mängd träavfall, ton/år	3 333	Målet är uppfyllt och överstiger tidigare årens utfall

Utöver ovanstående målsättningar så har kommunen antagit målsättningar i kommunens avfallsplan, vilken bygger på Sveriges avfallsplan 2012-2017 samt de regionala målen. Målen är fem till antalet och sedan finns ett antal delmål till respektive huvudmål. Det har dock inte gjorts någon uppföljning av avfallsplanen för år 2014.

Kommentarer

Det kan konstateras att verksamheten har flera beslutade målsättningar. Målsättningen som antagits i nämndens verksamhetsplan för 2014 är uppfyllt. Två av tre indikatorer som mäter måluppfyllelsen är uppfyllda och bedömningen av den tredje är att målsättningen är så gott som uppfylld. Det kan dock konstateras att utöver den målsättning som finns i verksamhetsplanen finns även ett flertal målsättningar i kommunens avfallsplan, vilka inte har följts upp under året. I vår granskning har vi förstått att en målsättning med den förändrade taxan var att öka intresset för matavfallsinsamling i syfte att bidra till att kommunen når det regionalt uppsatta målet för matavfallsinsamling. Vår rekommendation är således att avfallsplanen och målsättningar i verksamhetsplanen harmoniseras i större utsträckning än idag och följs upp vid samma tidpunkt.

9. Vems ansvar?

9.1 Kommunens ansvar

Kommunerna ansvarar för att hushållsavfallet transporteras till en behandlingsanläggning för återvinning eller bortskaffande, deponering. Det gäller avfall från hushåll men också ”liknande avfall” från exempelvis restauranger, butiker, kontor etc.

Kommunerna har också ansvar för att hushållsavfallet tas om hand på ett miljömässigt riktigt sätt.

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative (“KPMG International”), a Swiss entity. All rights reserved.

Kommunen ska informera invånarna om hur de ska hantera förpackningar, tidningar och miljönyttan med att återvinna dessa material.

Varje kommun ska ha en egen renhållningsordning och en avfallsplan. Renhållningsordningen ska innehålla de föreskrifter för avfallshantering som gäller för kommunen. Avfallsplanen ska bl.a. innehålla uppgifter om kommunens åtgärder för att minska avfallets mängd och farlighet. En kommunal avfallsplan ska också innehålla uppgifter om åtgärder för att förebygga att förpackningsavfall uppstår och åtgärder för att främja återanvändning av förpackningar.

9.2 Producenternas ansvar

Producenterna ansvar för det avfall som omfattas av det lagreglerade producentansvaret. Ett sådant finns idag för:

- Returpapper som tidningar och andra trycksaker
- Förpackningar
- Elektriskt och elektroniskt avfall
- Däck
- Bilar
- Batterier

Producenterna ska se till att det finns lämpliga insamlingssystem och har också skyldighet att informera om sortering och insamling. (Lokal information till hushållen ansvarar kommunerna för.) Producenterna ska se till att avfallet återanvänds, materialåtervinns, energiutvinns eller tas om hand på något annat miljömässigt godtagbart sätt.

Syftet med producentansvar är att få produkter som förbrukar minsta möjliga mängd naturresurser, de ska vara lätta att återvinna och inte innehålla miljöfarliga ämnen. Producenterna har anförtrott organisation och administration av producentansvaret till s.k. materialbolag eller servicebolag. Dessa är:

- För tidningar och förpackningar Förpacknings- och Tidningsinsamlingen (FTI)
- För glas finns dessutom Svensk GlasÅtervinning, och för tidningar Pressretur. Dessa två bolag ingår i FTI.
- För träförpackningar finns Svenskt Trä.
- För däck Svensk Däckåtervinning.
- För bilar BIL Sweden
- För elektriska och elektroniska produkter El-Kretsen.

9.3 Återvinningscentraler i Värmdö kommun

När det gäller företag så hänvisas de på fastlandet till annan återvinningscentral, t.ex. Kovik i Nacka. I skärgården har företag möjlighet att köpa ett s.k. "företagskort" som kostar 30 160 kr/år inklusive moms och de kan då lämna avfall på återvinningscentralerna i skärgården.

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

Finansieringen av återvinningscentralerna ska täckas av avgifterna från hushållen för insamling av hushållsavfall.

9.4 Sop-major

Som service till det rörliga friluftslivet (båtfolk, turister) finns det ett 40-tal sopmajor som kommunen ansvarar för. I sopmajorna finns en sop- och en toalettdel med torrdass eller tank. I sopmajorna får endast hushållsavfall lämnas. Kommunens sopmajor finansieras genom ett landstingsbidrag och via renhållningstaxan. För år 2014 uppgick driftkostnaden till 2 573 tkr och landstingsbidraget till 1 544 tkr och resterande del finansierades av renhållningstaxan. Skärgårdsstiftelsen har egna sopmajor inom sina områden.

KPMG, dag som ovan

Kristian Damlin
Konsult

Mats Lundberg
Kundansvarig

© 2015 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.